

Verantwoord gebruik van hout in de tuin

verslag van een studiedag van Wilde Weelde op 18 november 1995 in Utrecht

Judith Schuil

De dag begon voor sommigen al vroeg: twee toehoorders uit België waren 'Het Groene Dak' in Utrecht al aan het verkennen voordat de rest arriveerde. Om elf uur 's morgens was zo'n beetje iedereen aanwezig op de tweede studiedag van 'Wilde Weelde' (de kring van hoveniers, ontwerpers, wildeplantenkwekers enz. die 'vakwerk willen leveren t.b.v. een natuurlijke omgeving'). Het **thema** van de studiedag was "Verantwoord gebruik van hout in de tuin". Een aantal leden van 'Wilde Weelde' wilde hier meer over weten, vanuit de behoefte alternatieven te vinden voor het gebruik van tropisch hardhout, hout uit oerbossen en/of hout geïmpregneerd met chemische (giftige) middelen.

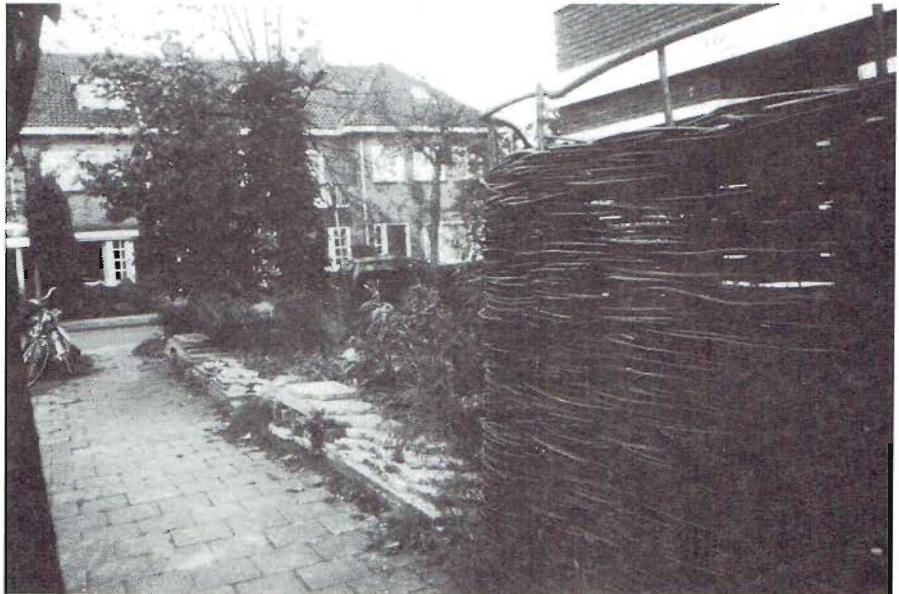
De onderwerpen die aan bod kwamen waren:

- . besparing op hout
- . de nadelen van tropisch hardhout en geïmpregneerd hout
- . alternatieve houtsoorten (tamme kastanje en robinia)
- . milieuvriendelijke beschoeiing.

De informatie die wij kregen was veel en teveel om hier allemaal te noteren. Daarvoor verwijs ik graag naar de syllabus over deze onderwerpen die in de maak is *). Na de korte en bondige uiteenzetting van Michiel Dechering van Landschapsbeheer Noord-Holland bijvoorbeeld, kan een aanwezige leek zo een beschoeiing van wilgetenen maken. Bovendien weet hij/zij nu ook de voor- en nadelen ervan, de functie van riet erbij en is -ie niet alleen van de milieuvriendelijke, maar ook van de natuurvriendelijke kanten op de hoogte.

Alternatieven voor houtgebruik

Maar om even terug te keren bij het begin van de dag: omdat het het meest milieuvriendelijk is om, daar waar mogelijk, géén (dood) hout te

Een deel van deze tuin is afgeschermd met gevlochten wilgetenen. foto: R. v.d. Steen

gebruiken, maar levend materiaal, liet **Rob van der Steen** ons - na het inleidende praatje van Yvonne van der Hoef over 'Het Groene Dak' - zien, wat de alternatieven voor bijvoorbeeld een schutting kunnen zijn. Een afscheiding van struiken en bomen of van wilgen kan niet alleen óók goed afschermen, maar is bovendien gevarieerder, ook wat (seizoens)-kleuren betreft.

Maar er zijn meerdere mogelijkheden voor houtbesparing. Om privacy op het terras te hebben hoeft bijvoorbeeld niet de héle tuin afgeschermd te worden. Een deel afschermen, met gevlochten wilgetenen bijvoorbeeld, heeft als bijkomend voordeel dat er meer (visuele) ruimte blijft voor zowel de bewoners als de burens als de passanten.

Hart voor Hout

Nadat wij onze stoelen weer allemaal omgedraaid hadden - de zon was soms iets te (on)vriendelijk voor dia's - gingen wij luisteren naar **Frans van Roosmalen** van Stichting Hart voor Hout (waarin Vereniging Milieudefensie en de NOVIB samenwerken). Hij

sprak over de doelstelling van "Hart voor Hout": terugdringing van het gebruik van met name tropisch hardhout. Tropisch hardhout is duurzaam, maar zolang er geen onafhankelijk keurmerk bestaat dat waarborgt dat bij de kap zowel rekening gehouden wordt met de lokale bevolking als het milieu, is het beter het niet te gebruiken. Het alternatief voor tropisch hardhout is over het algemeen verduurzaamd naaldhout. Daar de verduurzaming tot stand komt door het hout met chemisch afval, van met name metaalbedrijven, te impregneren, is dit hout zeer schadelijk, want zeer giftig, voor mens en milieu. En uiteindelijk komt dit afval hoe dan ook in het leefmilieu terecht, hetzij door uitspoeling, hetzij door verbranding. Beter is het daarom om inlands of Europees hardhout te gebruiken, zoals robinia of tamme kastanje, of naaldhout 'geïmpregneerd' met lijnolie. (Over dit laatste -impregneren met lijnolie - weet Edgar Mol van 'De Krul' trouwens veel te vertellen, tel. 0299-434722.) Maar ook hier geldt dat vele (Scandinavische) oerbossen slecht beheerd worden.

* In de volgende Oase zal bericht worden hoe, waar en wanneer deze syllabus te bestellen is.

De mensen in de zaal wilden vooral de hand in eigen boezem steken, want laten we wel wezen, ooit was Nederland een houtland. De (eike)bossen van Holland, Engeland en Frankrijk en vervolgens van de rest van Europa, verdwenen in de zeventiende en achttiende eeuw in oorlogsschepen. En zo verwordt heden ten dage het nog resterende, kwalitatief goede hout veelal tot spaanplaat.

Hoewel "Hart voor Hout" vooral grootschalig en internationaal werkt, valt aan het (kleinschalige) houtbeheer in eigen land dus ook nog het één en ander te verbeteren.

Na een heerlijke lunch met biologisch brood en soep, kon men van gedachten wisselen met collega's of zich informeren bij de standjes van de timmerlieden annex houthandelaren 'De Krul', 'De Ommekeer' en 'Vrij in Hout'. Ook kon wie wilde rondwandelen over het binnenterrein van Het Groene Dak met z'n fruitbomen en inheemse planten. Marcel Doornweerd, één van de bewoners, gaf een rondleiding, want meer liet de tijd niet toe.

's Middags begon **Jaap de Wit** met de opmerking dat voor de (houthandelaars)familie waar hij uit stamt, een boom pas interessant werd als plankje. Hij kon ons vooral informeren over tamme kastanje-hakhout oftewel -rondhout uit de Dordogne in Frankrijk. Iemand die bij hem hout komt halen

wordt eerst gevraagd waarvoor het hout moet dienen. Zo krijgt de consument het hout dat noch te slecht en noch te goed is voor het gestelde doel. De 'middelmatige' kwaliteit die hoveniers over het algemeen behoeven is door hem vrij eenvoudig te leveren. De redenen waarom Jaap de Wit voor handel en bewerking van tamme kastanje heeft gekozen, en niet voor andere houtsoorten, zijn onder meer dat er genoeg van is, dat deze hakhoutcultuur goed beheerd wordt en dat het heerlijk ruikt. De nadelen van dit hout zijn: de maatvoering (smaal en relatief kort) en het looizuur, waardoor ijzer roest en het hout zelf, door uitloging, bruine plekken op tegels en stenen achterlaat (bijvoorbeeld bij tuinmeubilair of leilatjes op een muur). Jaap de Wit heeft gekozen voor kleinschaligheid, omdat dat bewust kiezen en dus ook "nee" kunnen zeggen iets eenvoudiger maakt.

Bij de constructie van hout buiten, moeten we er vooral op letten dat er bij de verbindingen genoeg ruimte blijft voor ventilatie, zodat het hout kan drogen als het nat geweest is. En degenen die bang zijn voor algen op een houten voetpad (maar een voetpad van houten planken is sowieso onhandig), kunnen kiezen tussen hetzij geprofileerd, hetzij ruw (gezaagd maar niet geschaafd) hout.

Een wilgetenen **beschoeiing** is een zogenaamd 'zachte' beschoeiing, ver-

telde **Michiel Dechering** ons na de thee. Het is een beschoeiing waarbij veel ruimte blijft voor planten en dieren, maar die minder goed beschermd tegen golfslag dan een harde beschoeiing. Het is een tijdelijke vooroever die uiteindelijk overgenomen wordt door natuurlijke oevervegetatie. Het maken van zo'n beschoeiing kost veel manuren, vooral als de bodem van klei is. Voor hoveniers is het dus van belang bij aangenomen werk eerst een flink aantal bodemonsters te nemen. Weer zo'n vakman die op een deskundige manier alles uit de doeken deed!

De dag werd besloten door **Hein Koningen**. Hij vertoonde een mooie diaserie over o.a. het beschoeien met boomstammen in de heemparken in Amstelveen. De dia's lieten zien hoe zo'n oever wordt beschoeid en hoe zij er uiteindelijk uit gaat zien. Erg mooi. Hein Koningen is een veelzijdig man: ook over de ringslangpopulatie ten zuiden van Amsterdam wist hij van alles te vertellen, zoals bijvoorbeeld over de broedstoof. Hier volgt het recept: Men neme één deel takkekneuzel (oftewel snippers), één deel bladeren en één deel paardemest, men mengt dat goed door elkaar en legt het op de juiste plaats. Een tijdje wachten en met een beetje geluk komen daar de ringslangetjes uit hun ei gegleden.

Om zeven uur was het echt helemaal afgelopen. De spullen weer in de wagen, het zaaltje weer aan kant en heerlijk nagenieten van een heerlijke dag.

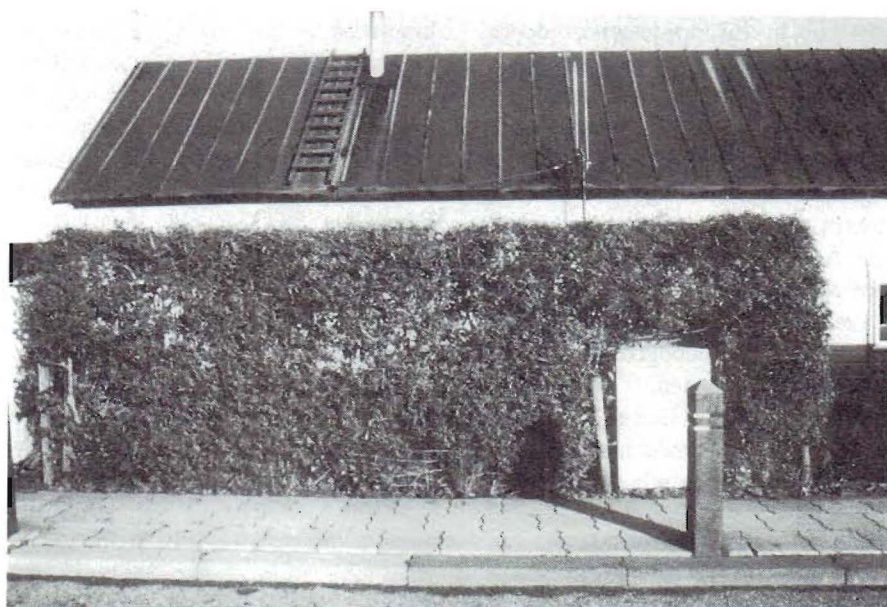
Rest mij nog om, ook namens de andere organisatoren van deze dag, te weten Rob van der Steen, Josie Dubbeldam en Pieter de Koning, alle luisteraars, sprekers, standhouders en overige aanwezigen, heel hartelijk te danken voor hun bijdrage. □

Judith Schuil is o.a. timmervrouw, niet-westers socioloog en natuurliefhebster. Ze is nauw betrokken bij milieuvriendelijk hoveniersbedrijf Rob van der Steen in Utrecht.

Adres:
Haarlemmerstraat 40a
2312 GB Leiden

Afscheiding van wilgen

foto: Rob van der Steen